Imaginea crucii în poeziile lui Radu Gyr

Claudia CIOBANU

„Pe cruce s-a unit dumnezeirea şi omenirea – indisolubil –
şi s-a pecetluit îndumnezeirea făpturii.”
Nicolae Steinhardt

L'existence de Radu Gyr a été marquée par de longues périodes de détention et d'interdictions. C'est pourquoi il est absolument nécessaire de retourner aux poèmes du grand écrivain pour redécouvrir les valeurs de son idéal artistique et religieux.
Avant l'analyse des significations du motif de la croix dans la poésie de Radu Gyr, on considère utile une démarche de compréhension du de symbole de l'intérieure du christianisme. La croix est la preuve de l'union de l'être humain avec la divinité. Dans la poésie de Radu Gyr, la piété, la compassion et la sensibilité sont exprimées d'une manière expressive, tout ce qui est mauvais, douloureux dans l'univers physique étant sublimé dans une chaude prière, pour assumer le destin de martyre.
Que ce soit la croix de Jésus ou la croix du destin humain, le symbole sacré développe, dans la poésie de Radu Gyr, toute un panorama d'une remarquable plasticité et dirige la lecture vers le grand, l'authentique Sens.

1. Pentru recuperarea unui tezaur liric

La confluenţa dintre suferinţa unui destin ameninţat perpetuu de spectrul închisorii sau al morţii şi harul artistic pe care poetul l-a primit cu bucuria cuminecării, dobîndeşte fiinţă lirica lui Radu Gyr. Exceptînd perioada de formare, a studiilor liceale, cînd începe să scrie, şi a celor universitare, cînd deja se afirmă în lumea literară, colaborînd la revistele vremii, întreaga existenţă a lui Radu Gyr a fost marcată de perioade lungi de detenţie, de persecuţii şi interdicţii. Cu o seninătate care dezvăluie un profil moral exemplar, scriitorul a ales constant calea poeziei pentru care a fost apreciat doar pe parcursul unui deceniu, în perioada interbelică, atunci cînd a primit o seamă de distincţii literare: *Premiul pentru sonet al Societăţii Scriitorilor români* (1926), *Premiul Institutului pentru Literatură* (1927), *Premiul Adamachi al Academiei Române* (1930), *Premiul Socec al Societăţii Scriitorilor Români* (1939). Această enumerare este menită a pune în evidenţă recunoaşterea unor merite artistice pe care, ca şi cînd ar fi lovită de o stranie amnezie, posteritatea istorico-literară postdecembristă, în mare parte, le ignoră. Există însă şi conştiinţe culturale care au făcut o misiune de credinţă din publicarea şi promovarea liricii lui Radu Gyr. Se cuvine a aminti aici efortul

BDD-A149 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:05 UTC)

recuperator al lui Barbu Cioculescu, cel care a îngrijit şi a însoţit cu aparat critic volumele de poezii publicate în anii ’90: *Anotimpul umbrelor* (1993), *Sîngele temniţei. Balade* (1993), *Stigmate* (1993), *Ultimele poeme* (1994); în aceeaşi perioadă apare şi volumul autobiografic *Calendarul meu* (1996), sub atenta şi pasionata supraveghere a lui Ioan Popişteanu.

Lectura liricii lui Radu Gyr oferă imaginea unui poet care a cunoscut o evoluţie remarcabilă, de la volumul de debut, *Linişti de schituri* (1924), în care G. Călinescu apreciază că autorul e un „medelenizant al Oltului zgomotos vitalist”[1], continuînd cu *Cerbul de lumină* (1928), *Cununi uscate* (1938), *Poeme de război* (1942) şi *Balade* (1943). Odată cu maturitatea artistică, lirica lui Radu Gyr devine expresia rafinatei versificări a substanţei ideatice, astfel că azi, alături de poetul tradiţionalist (dar şi clasicizant), de înflăcăratul discurs artistic menit să esenţializeze experienţe liminare, ca războiul sau temniţa, trebuie să vedem în această personalitate creatoare şi un fervent autor de poezie cu formă fixă, de tipul rondelului sau al sonetului.

Mărturisirile scriitorului în ceea ce priveşte crezul estetic sînt, pentru cel care ţine să pătrundă în intimitatea laboratorului artistic al creaţiei lui Radu Gyr, de o evidentă utilitate. La întrebarea *De ce scrieţi*?[2], poetul răspundea, în anii ’30: „Scriu pentru frîntura de curcubeu pe care-o port, arzînd în inimă. Cred că duceam – în sînge, sub frunte? – cîntecul meu, înainte de-a fi învăţat să-l cobor, sărac şi ciuntit, în slovă. (...) Veacurile au sănii ciudate care lasă răni lungi în artă. Dar aceste răni sînt dureroase şi adînci numai în structura externă a artei. Excelenţele ei rămîn pure în candoarea lor nestrămutată. Numai tehnica îmbătrîneşte; numai procedeele arhitectonice sînt în veşnică mobilitate şi numai mulajul sau tiparele exterioare prind rugină şi se deformează. Substanţa, care vine din infinit, dăinuieşte, apolinică şi permanentă, ca eternitatea. Numai în temeiul acestei substanţe hiperionice au putut dura, dincolo de leaturi şi istorie literară, şi pe plan exclusiv estetic, poeţi perimaţi ca tehnică formală, dar autentici în esenţe de emotivitate. (...) Scriu, fiindcă divinitatea apolinică a scuturat o creangă de paradisiac şi peste umărul meu”[3].

Asumare a unei misiuni sacre, act de viguroasă afirmare a idealurilor unui timp şi ale unui spaţiu, creaţia celui care va semna incendiarul text *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!* se impune în peisajul literar românesc şi prin suflul ei naţional. În aceeaşi anchetă întreprinsă în perioada interbelică, atunci cînd s-a pus problema raporturilor dintre poezie şi ideea politică, Radu Gyr avertizează: „Poetul nu mai poate rămîne, ca pînă acum, excentric idealurilor şi imperativelor etnice. Destul a hibernat prin claustrităţi. De-ajuns s-a înzăpezit în hermetisme. Sfoegit, uscat, egoist, cîntîndu-se numai pe sine, fragmentele sale sufleteşti, el apare ca un azvîrlit

---

[1] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Editura Aristarc, Oneşti, 1998, p. 784.

[2] *De ce scrieţi? Anchete literare din anii `30*, text cules şi stabilit de Gheorghe-Hrimiuc Toporaş şi Victor Durnea, Iaşi, Polirom, 1998.

[3] *De ce scrieţi*, *ed. cit*., p. 157.

BDD-A149 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:05 UTC)

dincolo de zidurile marilor prefaceri şi zbateri sociale şi naţionale. Publicul nu-l mai vrea astfel. Este sătul de-o poezie de turn de fildeş, în care nu clocoteşte nimic din lava gîlgîitoare a marelui suflet colectiv. „Poezia de azi va trebui să fie românească. Românească nu prin decorativ, cadru extern şi inutile idealizări semănătoriste, dar prin clocotul ei subteran. Prin sufletul pe care-l adînceşte şi-l răbufneşte în afară. Cred într-o poezie cu zale verzi de arhanghel." (*De ce scrieţi* ?)

2. *Crucii Tale ne-nchinăm, Hristoase* – mărturie ortodoxă

Înainte de a trece la analiza propriu-zisă a semnificaţiilor motivului crucii în poeziile lui Radu Gyr, socotim necesară înţelegerea sensurilor acestui simbol din perspectiva practicii interne, a creştinismului. Una dintre cele mai tulburătoare şi bine argumentate mărturii despre însemnătatea crucii în existenţa umană se regăseşte în volumul părintelui Nicolae Steinhardt *Dăruind vei dobîndi*[4], în eseul *Două evlavii ce nu se cuvine a fi părăsite: cinstirea Crucii şi a Maicii Domnului*: „Crucea, geometric şi simbolic vorbind, e semnul întretăierii celor două planuri, e unirea dintre spiritual şi material, e metafora dublei noastre naturi: duhovnicească şi pămînteană. Ea ne rezumă, ne recapitulează, ne reprezintă grafic şi cardinal, ne expune în dubla – paradoxala, perpendiculara, fundamentala – noastră solemnă şi derizorie situaţie de făptură care, deopotrivă, ţine de lume şi de cer."[5] Suma trăirilor umane în raporturile sinelui cu divinitatea, inspirat reprezentată de cărturarul creştin are ecouri în poeziile care fac obiectul observaţiilor noastre.

Pentru a extinde aria investigaţiei referitoare la simbolistica crucii, un reper focalizat pe această problematică îl reprezintă *Sfaturile înţelepte* ale Sfîntului Teofan Zăvorîtul care distinge: „Există o cruce exterioară care se află pe umerii noştri. Sînt necazurile, nenorocirile, lipsurile, bolile, atacurile, învinuirile neîntemeiate. Există o cruce lăuntrică – lepădarea de sine (...). Există o cruce duhovnicească, dumnezeiască – răstignirea după voia lui Dumnezeu. Aceste cruci iau naştere una din cealaltă. Cea din urmă se evidenţiază prin lăsarea în voia lui Dumnezeu, liniştită, tăcută, paşnică; a doua, prin lupta cu sinele, necruţătoare faţă de sine; iar a treia – prin răbdarea necazurilor. Cîte cruci, atîtea purtări de cruce."[6] Însuşi destinul omului este surprins în aceste ipostaze. După cum vom releva în cele ce urmează, poetul Radu Gyr a reprezentat cu mijloacele artistului inspirat ceea ce atît de profund este exprimat în textele teologice.

În volumul intitulat *Abecedar al credinţei*, autorul grec Christos Yannaris sintetizează valorile de sens ale crucii, rolul acestui element în configuraţia spirituală a creştinului: „Dacă Crucea lui Hristos a devenit simbolul prin excelenţă al Bisericii, expresie sensibilă şi manifestare a credinţei creştinilor, aceasta nu s-a întîmplat pentru a ne aminti numai de pătimirea lui Hristos, Dumnezeu-Omul şi de preţul care s-a plătit pentru îmblînzirea dreptăţii dumnezeieşti ofensate. Creştinii se

[4] Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobîndi. Cuvinte de credinţă*; ed. Îngrijită, studiu introductiv şi referinţe critice de Ştefan Iloae; repere biobibliografice de Virgil Bulat; indici de Macarie Motogna, Iaşi, Polirom, 2008.

[5] Nicolae Steinhardt, *op. cit.*, p. 361.

[6] Sfîntul Teofan Zăvorîtul, *Sfaturi înţelepte*, Editura Cartea Ortodoxă, Galaţi, p. 298-299.

BDD-A149 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:05 UTC)

însemnează pe trupul lor cu semnul Sfintei Cruci, afirmînd prin aceasta renunțarea lor voită la suficiența de sine individuală, raportarea jertfelnică a vieții lor la voia Tatălui. «Toate lucrurile sensibile trebuie să treacă printr-o cruce şi toate lucrurile inteligibile trebuie să treacă printr-un mormînt», spune Sfîntul Maxim Mărturisitorul. (...) Orice mişcare şi orice aspect al vieții de fiecare zi se pecetluieşte cu semnul morții dătătoare de viață, al ascultării de voia Tatălui, de voia vieții. Crucea nu este semn de amintire şi de referire sentimentală sau moral-didactică, ci simbol şi manifestare a legăturii cu modul de existență al lui Hristos, care este modul vieții. Şi ca un astfel de simbol revelator al vieții care constituie Biserica şi speranța creştinilor, crucea se aşază, în cele din urmă, şi la mormintele celor adormiți întru Domnul, certificînd prin aceasta intrarea lor în «patria celor vii.»"[7] Transpunerea sensurilor adînci asociate marelui simbol creştin este realizată, în lirica lui Radu Gyr, prin configurarea unor imagini de tulburătoare plasticitate. Crucea de la căpătîiul soldaților căzuți pe front sau al deținuților evocă metaforic şi uman experiența christică în textele *Mormintele* (vol. *Poeme de răsboiu*) sau *Cimitir de deținuți* (vol. *Sîngele temniței*), asupra cărora ne vom opri spre analiză în secvența următoare a studiului nostru.

Cu profunzimea şi simplitatea proprie discursului său, arhimandritul Ilie Cleopa relevă, într-una dintre predici: „În cuvintele Sfintei Scripturi, înțelesul Crucii este tîlcuit în mai multe feluri, dar, în linii generale, în două şi anume: un înțeles duhovnicesc şi unul material. În sens duhovnicesc, prin Cruce înțelegem toată suferința şi patima cea preaînfricoşată a Domnului nostru Iisus Hristos, pentru că El a purtat pentru mîntuirea noastră crucea suferinței pînă la moarte şi chiar moartea pe cruce. (...) Crucea materială este chiar Crucea aceea pe care a dus-o Mîntuitorul în spate."[8] În aceeaşi predică, părintele Cleopa subliniază: „În viața noastră pămîntească, fiecare trebuie să-şi ducă o cruce, crucea pe care a rînduit-o Dumnezeu, cum ar fi: crucea celor căsătoriți, crucea monahilor, crucea fecioriei, a celor bolnavi, a văduvelor, a ostaşilor şi altele"[9].

3. Simbolul crucii, purtător de sensuri multiple în lirica lui Radu Gyr

Dinamica simbolului spiritual reprezentat de cruce dobîndeşte valențe profunde ale sensului odată cu volumul din 1942, *Poeme de război*. „După rebeliunea legionară, la care a participat, Radu Demetrescu (Gyr) este judecat împreună cu optzeci şi şase de intelectuali şi este condamnat la doisprezece ani de închisoare, pedeapsă preschimbată în trimiterea pe front, ca simplu soldat, în batalioanele de sacrificiu prezente permanent în linia de foc"[10]. Rodul artistic al acestei experiențe este volumul din 1942, în care poetul a proiectat imaginea degradantă şi absurdă a războiului, cutremurătoare mărturie, conținînd autentice pagini de jurnal versificat.

[7] Christos Yannaris, *Abecedar al credinței*, Editura Bizantină, Bucureşti, 1996, p. 142-143.

[8] Arhimandrit Cleopa Ilie, *Predici la praznice împărăteşti şi la sfinți de peste an*, Editura Episcopiei Romanului, 1996, p. 85.

[9] Arhimandrit Cleopa Ilie, *op. cit.*, p. 86.

[10] Barbu Cioculescu, *Postfață* la volumul *Anotimpul umbrelor*, Editura Vremea, Bucureşti, 1993, p. 220.

BDD-A149 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:05 UTC)

Fiinţa umană, nesemnificativă jucărie a sorţii, hărţuită de ameninţatea necruţătoare a unui sfîrşit crud, percepe acut apăsarea care îl reduce la dimensiunea lui de carne de tun. În poezia *Mormintele*, sentimentul este potenţat prin multiplicarea sumbră a crucilor care sînt semnul şirului nesfîrşit de morţi: „Alte cruci, pe alt colnic/ tot mai dese, tot mai dese,/ luna grea să le apese/ cu zăpezi de borangic... // Toarnă glod, varsă argilă,/ adu crucea de molid,/ casca spartă – ciob de blid/ pune-o-n vîrful de şindrilă”[11]. Contrastul dintre aspectul impur, greu, al pămîntului care-i înghite pe cei căzuţi şi plutirea diafană a zăpezii – „de borangic” – este o dată în plus evidenţiat în ultima strofă, acolo unde substanţa afectivă a umanului pare copleşită de coşmarul războiului: „Pune rîme peste vis,/ pune lut pe mîini de ceară,/ mîinile ce dezmierdară,/ mîinile care-au ucis.”

Expresie a dezolării, a ostilităţii naturii, întinderea nemărginită de pămînt străin devine, în poezia *Crucea din stepă*, spaţiul regăsirii camaradereşti, al comuniunii dincolo de frontierele morţii. Radu Gyr asociază nu o dată în poeziile sale imaginea crucii de pe mormîntul soldatului căzut în luptă cu aceea a căştii aşezate deasupra simbolului creştin (aşa cum s-a văzut şi în *Mormintele* sau cum se poate citi în textul *Breviar*). Pe lîngă sugestia refacerii schematice a reprezentării trupului uman, se poate deduce din acest obicei cazon asimilarea destinului omenesc cu cel christic. În versurile intitulate *Crucea din stepă*, de groapa străjuită astfel se apropie un „pribeag, cu sacul de merinde/ spînzurînd la şold, cu arma-n spate,// ars de veghea lungă-n vizuină,/ năclăit de humă şi nămoale,/ el, ostaş, pe zarea de rugină,/ lîngă cruce pasul şi-l domoale.” Poezia fixează în tuşe de extraordinară plasticitate profilul soldatului îngenuncheat la crucea camaradului său: „Mîinile, de zgură şi de piatră,/ frămîntate dîrz pe carabină,// i se strîng acum în rugăciune,/ pîlpîind ciudat ca o beteală,/ în amara stepei uscăciune,/ sub un cer de mare oboseală.// Spune şoapte moi ca o mătase/ pentru camaradul din ţărînă./ Mîngîie cu grele mîini sfioase,/ scîndura beteagă într-o rînă,// lung, sărută casca de pe cruce,/ se ridică, şterge-o lacrimă din geană,/ şi, cu linişte de sfînt şi de icoană,/ către zări care ucid se duce...” Pietatea, compasiunea, sensibilitatea şi înnobilarea suferinţei sînt exprimate desăvîrşit: tot ce e strîmb şi imperfect în lumea fizică s-a sublimat în caldă rugăciune, în asumarea destinului martiric.

Admirabil creator de poezie cu formă fixă, Radu Gyr a lăsat posterităţii literare valoroase rondeluri şi sonete reunite de Barbu Cioculescu în volumul din 1993 intitulat *Anotimpul umbrelor*. Unul dintre aceste sonete, *Inima copacului*, poate fi citit deopotrivă ca o meditaţie asupra opţiunilor umane în configurarea unui destin, dar şi în cheia unei profesiuni de credinţă a scriitorului. „Creşteam în codru-nalt şi singuratic,/ cînd m-au surpat cu barda trei drumeţi./ Era semeţ întîiul şi săgeţi/ şi arc şi-a scos din pieptul meu sălbatic.// Al doilea, în ochi cu dimineţi,/ lăută şi-a făcut îndemînatic/ şi-o dezmierda-n adîncul păduratic,/ vrăjind cu ea şi păsări şi mistreţi.// Al treilea nu-şi drese nici vioară,/ nici arc, ci şi-a cioplit din trunchiul frînt/ o cruce grea, cu mîna lui uşoară.// Apoi, umbrit de gene lungi de sfînt,/ şi-a

[11] Radu Gyr, *Crucea din stepă. Poeme de războiu*, ediţie îngrijită şi note de Ioan Popişteanu, Editura Ex Ponto, Constanţa, 1998, p. 33.

BDD-A149 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:05 UTC)

pus pe umăr strania povară,/ pornind spre margini albe de pământ." Poetul configurează aici trei moduri de a fi în lume: luptătorul sau soldatul, cel care îşi pregăteşte arme din lemnul arborelui, artistul, cîntăreţul care meştereşte instrumente muzicale pentru desfătarea estetică şi, în finalul poeziei, apare ipostaza omului religios, a candidatului la sfinţenie, care îşi ia crucea, îşi asumă un destin ascetic. Terţinele sonetului surprind momentul unei opţiuni metafizice, al treilea drumeţ se sustrage experienţelor omeneşti, în favoarea sondării divinului – *nu-şi drese nici vioară, nici arc*. Raportul de antonimie antrenat de adjectivele care califică mîna şi crucea – *uşoară/ grea* – susţine semantic contrastul dintre fragilitatea fiinţei umane şi dificultatea misiunii pe care şi-a ales-o cel plecat în căutarea mîntuirii. Pentru lumea comună, crucea este „strania povară", epitetul punînd în evidenţă caracterul excepţional al destinului ales de drumeţ. Poetul îi conferă deja aura sacră, prin structura situată la complementaritatea epitetului cu metafora „umbrit de gene lungi de sfînt".

În volumul intitulat *Calendarul meu*, Radu Gyr consemnează, făcînd referire la etapa de început a creaţiei sale, faptul că respectatul şi iubitul său prieten, George Murnu, îi aprecia în mod deosebit poeziile, dar ţinea să-i reproşeze un anume neajuns: „Ce-ţi lipseşte, deocamdată, e o convulsie sufletească, o vie tensiune interioară, un zbucium lăuntric, idei clar conturate, sentimente încălzite de nelinişti, ori de-o sensibilă dramă intimă..."[12]. Persecutat şi privat de libertate în perioada comunistă (şi înainte de aceasta), scriitorul evocă amar circumstanţele în care neajunsurile operei sale au încetat să mai existe – „Mila dumnezeiască (...) m-a făcut să trec prin încercări grele ulterioare, cărora le datorez tocmai «ce-mi lipsea» - conform părerii lui Murnu - «tensiunea interioară», neliniştile metafizice, adîncirea ideilor poetice şi vibraţia sentimentelor, prezente mai ales în lirica mea de după 1945"[13]. Încercările grele la care face referire autorul sînt anii de temniţă – a fost judecat în cel de-al doilea proces al criminalilor de război şi condamnat la 12 ani de închisoare. În 1956 este eliberat, pentru ca, doi ani mai târziu, să fie închis din nou, pentru versurile sale despre care autorităţile socoteau că incită la revoltă (un exemplu în acest sens este poezia *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!*). După un an de detenţie în celula morţii, Radu Gyr află că pedeapsa capitală îi este comutată în muncă silnică pe viaţă. Abia în 1963, graţiat şi parţial reabilitat, scriitorul poate reveni la existenţa relativ firească. Rodul esenţializat al suferinţelor îndurate este reprezentat de poeziile din volumele publicate în 1993 *Sângele temniţei. Stigmate*.

Textul *Cimitir de deţinuţi* fixează, într-un tablou liric de cutremurătoare autenticitate imaginea crucii în ipostaza de corespondent, de proiecţie a fiinţei umane dincolo de graniţele vieţii: „Crucile, strîmbe şi şchioape,/ vrură să fugă, să scape,/ dar numai o clipă rebele - / parc-ar fi fost somate de sentinele: au stat pe loc. S-au supus./ Au ridicat mîinile-n sus.// Uite, gardienii le-au pus în fiare/ pentru

[12] Radu Gyr, *Calendarul meu*, ediţie îngrijită cu o prezentare bio-bibliografică şi indice de nume de Ioan Popişteanu, Editura Ex Ponto, Constanţa, 1996, p. 156.
[13] *Ibidem.*

BDD-A149 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:05 UTC)

încercare de evadare.” Trupul omului schingiut în torturi se regăseşte în aspectul crucilor – „strîmbe”, „şchioape”; aspiraţia spre libertate este transferată simbolicelor obiecte – „vrură să fugă, să scape”. Instinctul de conservare, spaima cauzată de ameninţare se instalează şi în lumea neînsufleţită: „au stat pe loc. S-au supus./ Au ridicat mîinile în sus.” Chinul îndurat de cei închişi sub apăsarea senzaţiei de foame este perceput şi de crucile din cimitirul deţinuţilor: „Cît îi lună pe coame/ crucilor parcă li-e foame:/ din gropi, din nămol, osîndiţii/ uscaţi, flămînzi, lihniţi,/ cu braţele-ntinse spre lună/ îi cer pîinea caldă şi bună./ Cît bat stelele-n osînde,/ crucile-s haite flămînde...” Spaţiu al morţii fizice şi al opresiunii dincolo de mormînt, cimitirul pare să aştepte, insaţiabil, noi morţi, deposedaţi de numele lor, cadavre fără identitate, inventariate sec: „Şi gropile-şi spun între ele în şoapte: - Hei, mîine ori poimîine noapte,/ poate-o scrîşni sub noroi/ şi 632 sau 807.”

Complementare din perspectiva viziunii lirice şi a imaginilor din sfera sacră, textele *As-noapte Iisus*, din volumul *Sîngele temniţei* şi *Vizita*, din ciclul *Vioara din pod* sînt poeme-icoană în care imaginea crucii se profilează pe fondul întîlnirii decisive dintre om şi Dumnezeu. Cel dintîi poem, bine-cunoscut publicului cititor al poeziilor lui Radu Gyr, valorifică motivul crucificării în ultimele strofe: „Cînd m-am trezit din grozava genună,/ miroseau paiele a trandafiri./ Eram în celulă şi era lună,/ numai Iisus nu era nicăiri.../// Am întins braţele. Nimeni, tăcere./ Am întrebat zidul. Niciun răspuns./ Doar razele reci ascuţite-n unghere,/ cu sulița lor m-au împuns.// - Unde eşti, Doamne? – am urlat la zăbrele./ Din lună venea fum de cătui. M-am pipăit, şi pe mîinile mele/ am găsit urmele cuielor Lui...” Identificarea propriei experienţe din temniţă cu supliciul christic este percepută prin topirea metafizicului în structura fizică, a fiinţei corporale. Sub semnul surprinzătoarei apariţii a divinului stau şi versurile din al doilea text amintit, îngerul soseşte tot noaptea: „Az-noapte un înger mi-a bătut în poartă,/ cu glasul stins, cu pasul ostenit.” Esenţa lui sfîntă şi omenească totodată este exprimată artistic printr-o metaforă duală: „Nu ştiu dacă venea din paradis/ sau numai de pe-o cruce pămînteană,/ dar mă privea cu ochii ca o rană/ şi tremura de frig, cînd i-am deschis.// Pe-obrajii lui de straniu Dumnezeu/ o boală grea părea că se răsfrînge/ şi mi-a căzut în braţe, plin de sînge,/ şi toată noapte-a plîns la pieptul meu.” Întîlnirea este dureroasă, ecou al unei lumi în amurg spiritual, în care divinul este hărţuit, însîngerat, plînge amar. Drumul omului pe pămînt devine, în aceste circumstanţe, o rătăcire. În absenţa ocrotirii dumnezeieşti, sinele este copleşit de singurătatea pustiitoare: „În zorii zilei nu l-am mai găsit/ şi urme roşii se pierdeau la poartă.../ Departe-n cer, ca pe-o vioară spartă,/ vîntul cădea ca un arcuş rănit.”

Cruce a lui Iisus sau a destinului uman, simbolul sacru dezvoltă, în lirica lui Radu Gyr, o imagistică de remarcabilă plasticitate şi călăuzeşte lectura către autenticul, profundul SENS ca rost şi semn în drumul spiritual spre desăvîrşire.

Bibliografie

Surse

Gyr, Radu, *Anotimpul umbrelor*, postfaţă de Barbu Cioculescu, Editura Vremea, Bucureşti, 1993

BDD-A149 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:05 UTC)

Gyr, Radu, *Calendarul meu*, ediție îngrijită cu o prezentare bio-bibliografică şi indice de nume de Ioan Popişteanu, Editura Ex Ponto, Costanța, 1996
Gyr, Radu, *Crucea din stepă. Poeme de războiu*, ediție îngrijită şi note de Ioan Popişteanu, Editura Ex Ponto, Constanța, 1998
Gyr, Radu, *Sîngele temniței. Stigmate*, Editura Vremea, Bucureşti, 1998

Literatură secundară

Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Editura Aristarc, Oneşti, 1998
Cleopa, Ilie, Arhimandrit, *Predici la praznice împărăteşti şi la sfinți de peste an*, Editura Episcopiei Romanului, 1996
Sfîntul Teofan Zăvorîtul, *Sfaturi înțelepte*, Editura Cartea Ortodoxă, Galați, 1998
Steinhardt, Nicolae, *Dăruind vei dobîndi. Cuvinte de credință*; ed. Îngrijită, studiu introductiv şi referințe critice de Ştefan Iloae; repere biobibliografice de Virgil Bulat; indici de Macarie Motogna, Iaşi, Polirom, 2008
Yannaris, Christos, *Abecedar al credinței*, Editura Bizantină, Bucureşti, 1996
De ce scrieți?Anchete literare din anii `30, text cules şi stabilit de Gheorghe-Hrimiuc Toporaş şi Victor Durnea, Iaşi, Polirom, 1998

BDD-A149 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:00:05 UTC)